

درس چهارم

فعالیت ۱ (صفحه ۳۲ کتاب درسی)

با همفکری: الف- دو مورد از تأثیرات آتش بر زندگی انسان‌های نخستین را بیان کنید.
به کار گرفتن آن برای پخت و پز، تبدیل تاریکی به روشنایی و سردی به گرمی، کاهش ترس انسان از طبیعت و برقراری ارتباط با محیط.

ب- توضیح دهید چرا آشنایی با آتش، شرایط مناسبی برای انسان، جهت زندگی در مناطق غیراستوایی پدید آورد؟
به خاطر اینکه مناطق غیر استوایی هوا نسبت به مناطق استوایی سردتر است نیاز به وجود آتش لازم بود، به دنبال آشنایی با آتش امکان یکجانشینی و کشاورزی در این مناطق مهیا شد.

فعالیت ۲ (صفحه ۳۲ کتاب درسی)

با همفکری: الف- بگویید به چه دلیل باستان شناسان، کهن‌ترین دوران زندگی انسان را عصر سنگ نامیده‌اند.
چون سنگ تنها ابزار انسان برای شکار و دفاع از خود در برابر حیوانات وحشی محسوب می‌شد که هم ساده و هم فراوان بود.
ب- به تصاویر ابزارهای سنگی و نمودار خط زمان دقت کنید و توضیح دهید: باستان شناسان بر اساس چه معیاری، دوره پارینه سنگی را به دوره‌های قدیم، میانه و جدید تقسیم کرده‌اند؟
با توجه به نوع و تکامل ابزارهایی که از سنگ تهیه کرده‌اند.

فعالیت ۳ (صفحه ۳۴ کتاب درسی)

به نقشه دقت کنید و سپس ارتباط میان شرایط جغرافیایی و نخستین جوامع شبنی و کشاورزی را توضیح دهید.
مناطق که دارای وضعیت بارش مناسب و منابع آب کافی (مانند رودخانه و...) بودند، مورد توجه انسان‌ها قرار گرفت و به کارهای کشاورزی و دامداری میل پیدا کردند و این خود موجب پدید آمدن روستاها و شهرها شد.

جست‌وجو و کاوش (صفحه ۴۱ کتاب درسی)

براساس برخی شواهد باستان شناختی و تاریخی، حضرت ابراهیم احتمالاً حدود چهار هزار سال پیش در اور، یکی از شهرهای سومر به دنیا آمده است. او در این شهر، مبارزه خود را بر ضد ستاره پرستی و بت پرستی آغاز کرد. با رجوع به مدخل ابراهیم در جلد دوم فرهنگ نامه کودکان و نوجوانان و یا جلد اول کتاب داستان پیامبران، نوشته علی موسوی گرمارودی، سرگذشت حضرت ابراهیم را خلاصه کنید و در کلاس بخوانید.

حضرت ابراهیم در زمان پادشاهی نمرود در جنوب بین‌النهرین به دنیا آمد. حضرت ابراهیم پنهانی در غاری زاده شد؛ زیرا بر اساس گفته ستاره‌شناسان آن دوران یک نفر خواهد آمد که یکتاپرست است و با نمرود مبارزه و او را سرنگون می‌کند. نمرود دستور داده بود این کودک را پیدا کنند و بکشند. حضرت ابراهیم (ع) ضد ستاره پرستی و بت پرستی قیام کرد و یک روز همه بت‌ها را شکست و به یگانه پرستی دعوت کرد. نمرود برای مجازات، او را درون آتش انداخت؛ اما به اذن خداوند، آتش تبدیل به گلستان شد.

پرسش‌های نمونه (صفحه ۴۱ کتاب درسی)

- ۱- سه تفاوت عمده دوره گردآوری خوراک با دوره تولید خوراک را بنویسید.
- ۱- گردآوری خوراک: انسان‌ها بیشتر در غارها و پناهگاه‌های طبیعی می‌زیستند. ۲- خوراک خود را در طبیع می‌یافتند و یا از راه شکار به دست می‌آوردند. ۳- اعتقادات انسان ساده و مرتبط با نیروهای طبیعی بود.
- ۱- تولید خوراک: ساختن خانه‌ها رواج یافت. ۲- کشاورزی تولید انواع محصولات رواج یافت. ۳- خدایان متعددی مورد پرستش قرار گرفت، پرستش‌گاه‌ها ساخته شد و آیین‌های مذهبی مرسوم شد.
- ۲- ابداع کشاورزی چه پیامدهای مهمی برای بشر داشت؟
 - ۱) کشاورزان به منظور کاشت، داشت و برداشت محصول، از دوره گردی دست برداشتند و نخستین روستاها را به عنوان سکونت‌گاه‌های دائم، ایجاد کردند. ۲) به دلیل تولید اضافه بر نیاز، عده‌ای به فعالیت دیگری غیر از تولید خوراک مانند ابزار سازی، سفالگری و پارچه بافی روی آوردند و در تولید این محصولات مهارت و تخصص یافتند. ۳) در نتیجه تولید مازاد بر نیاز، داد و ستد میان روستاهای دور و نزدیک به تدریج آغاز شد که زمینه ساز آشنایی مردم مناطق با آداب و رسوم و اندیشه‌های یکدیگر بود.
 - ۳- تأثیر و نقش شرایط طبیعی و اقلیمی بین‌النهرین و مصر را در شکل‌گیری تمدن به شکل مقایسه‌ای توضیح دهید.
- در هر دو سرزمین میان دو رود و مصر، کشاورزی نقش مهمی در شکل‌گیری تمدن داشت. در سرزمین میان دو رود شهرهای متعددی تأسیس شد که با توجه به نبودن وحدت سیاسی، به صورت دولت-شهر اداره می‌شدند. شرایط نسبتاً باز جغرافیایی این سرزمین، ورود اقوام به این منطقه را آسان می‌کرد ولی در مصر به خاطر وجود دریای مدیترانه در شمال و صحرای گرم و خشک در شرق و غرب، ورود اقوام مهاجم، کمتر به این منطقه روی می‌داد و حکومت مصر نیز متمرکز بود.
- ۴- شباهت‌ها و تفاوت‌های دین سومریان و مصریان باستان را با ذکر دلیل بیان کنید.

سومریان، خدایان متعددی را می‌پرستیدند و اعتقاد داشتند که هر شهر از آن خدایی است. آنان برای خدای شهر خویش پرستشگاه باشکوهی برپا نموده و قربانی و هدایای زیادی نثارش می‌کردند. آنان معتقد بودند که خدایان، انسان‌ها را برای خدمت به خود آفریده‌اند و اگر در این کار کوتاهی کنند، خدایان آنان را با فرو فرستادن سیل و طوفان تنبیه خواهد کرد.

مصریان باستان نیز خدایان زیادی را می‌پرستیدند. حداقل نام چندین هزار خدا در نوشته‌های مصری شناسایی شده است. البته مردم مصر خدایانشان را مهربان‌تر از خدایان سومری می‌پنداشتند شاید به این خاطر که زندگی در اطراف نیل آسان‌تر و مطبوع‌تر از زندگی در کناره‌های دجله و فرات بود.
- ۵- تأثیر حمورابی را بر تمدن بین‌النهرین، شرح دهید.

او نظام سیاسی متمرکزی با اختیارات فرمانروا به وجود آورد. در زمینه کشاورزی، آبیاری، خرید و فروش برده، ارث و ازدواج و انواع جرم‌ها قانون نامه‌ای نوشت و حکومتش را هدیه خداوند می‌پنداشت. بخش عمده‌ی شهرت حمورابی در تاریخ، به خاطر قانون نامه‌ای است که از او بر جای مانده و به عنوان نخستین سند قانون‌گذاری جهان به شمار می‌رود. این قانون‌نامه بعدها توسط حکومت‌های دیگر نیز مورد استفاده قرار گرفت.